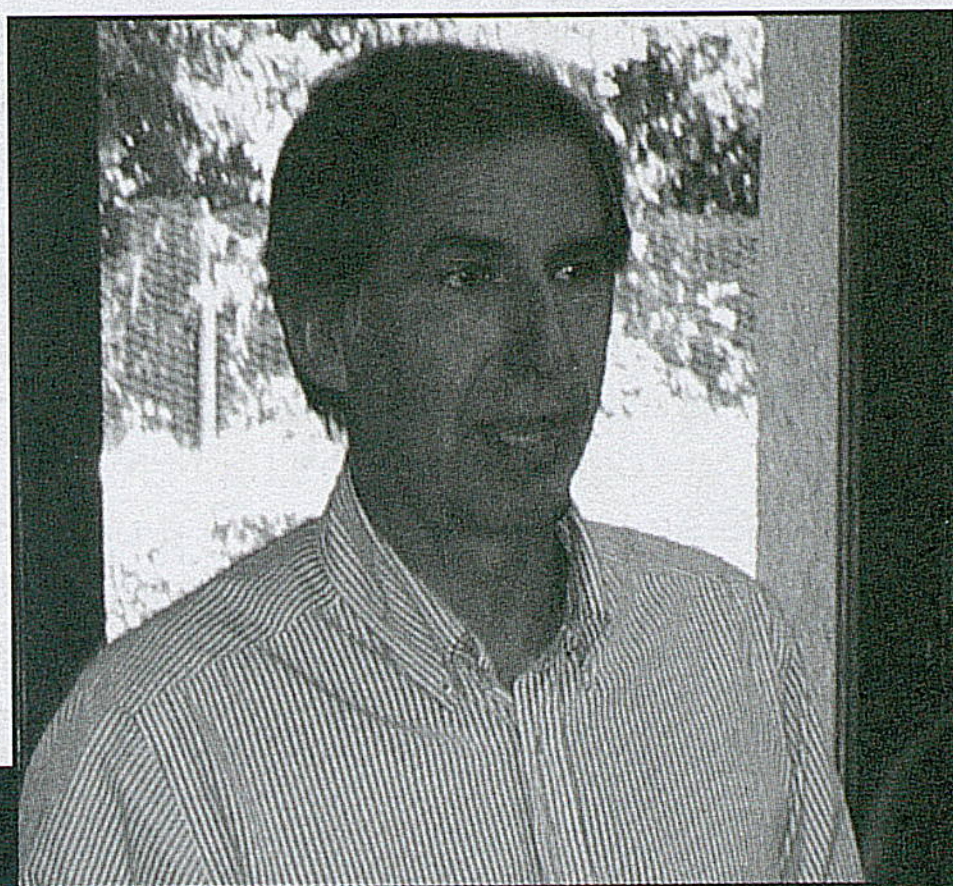

El voluntariat a través de les ONG

César Garcia i Bernardo

1. Voluntariat: què mou una persona a ser voluntari?

Moltes poden ser les causes que porten una persona a donar-se voluntàriament als altres. Posar el seu temps a disposició dels altres, el seu esforç, la seva dedicació. Preocupar-se per aquelles persones que tenen qualsevol tipus de necessitats. Per què fan de voluntaris? Per què es donen a canvi de res, sense remuneració econòmica?

“Tenia temps i vaig pensar que fóra una bona cosa dedicar-lo als altres, que podia fer alguna cosa per ajudar-los.”

“Vaig tenir una experiència molt gratificant a l'hospital amb la malaltia d'un familiar i vaig pensar que podria donar als altres part d'allò que jo havia rebut.”

“No puc suportar la situació d'injustícia que fa viure en la pobresa milions d'éssers humans i em vaig decidir a actuar lluitant en favor d'aquells que no tenen ni tan sols veu.”

“Jo he rebut moltes coses de la societat, he tingut moltes oportunitats, he pogut rebre una formació universitària i penso que tinc l'obligació de retornar part del que m'ha estat donat.”

“Crec que totes les persones tenim els mateixos drets però n'hi ha que no els poden exercir, aquests drets. Em sembla una injustícia tan gran que vaig decidir posar-me a treballar per tal que totes les persones puguin exercir els seus drets.”

“No m'agradava com s'està deteriorant la natura, no crec que es pugui fer malbé tot solament per l'interès econòmic d'alguns i estic fermament convençut que el món necessita molta més atenció i cura. Per això milito en una ONG.”

“Pateixo quan veig per televisió imatges de la pobra gent que malviu al Tercer Món o quan veig els que intenten arribar al primer món. Aquest patiment m'ha portat a passar de la compassió a l'acció i he decidit treballar en una ONG.”

“Jo vaig decidir treballar per la fraternitat humana, jo crec que l'estimació als altres m'ha portat a treballar en favor d'ells en una ONG.”

Aquests testimonis volen mostrar els diferents motius pels quals les persones que treballen en una ONG van decidir fer-ho.

Hi ha una voluntat de treball pels altres, d'altruisme, de defensa dels drets humans per a tots que fa que el voluntari posi en pràctica un afany de millora en les condicions de vida dels qui, per diferents motius, viuen situacions molt difícils, inacceptables des de la dignitat que com a persones tots tenim en aquest món. La seva estimació als altres fa que es donin incondicionalment i permeten així la millora de vida de milions de conciutadans i el manteniment de la flama que reivindica la lluita contra la desigualtat, la marginació i l'oblit del deure moral que tots tenim de no permetre les injustícies. És l'exemple de com els ciutadans es poden organitzar al marge de l'Estat per aconseguir millores en la vida d'altres ciutadans.

A la majoria de les ONG hi ha també persones que hi treballen cobrant un sou, que estan en nòmina. Tot i no poder ser considerats voluntaris, sí que és veritat que els sous que cobren acostumen a ser més baixos que els que podrien cobrar en el sector privat o públic.

Per altra part, sense aquestes persones les ONG no podrien funcionar perquè el volum de feina ha augmentat considerablement durant els últims anys. És necessària la presència de persones en nòmina per poder desenvolupar totes les feines que cal portar a terme.

La qüestió més important fóra no tant si les ONG han de tenir persones en nòmina en comptes de només voluntaris, sinó quin tant per cent dedica una ONG a les despeses de funcionament. És considera òptim el que es mou al voltant del 10%. En relació amb aquest aspecte, a Andorra tenim els dos tipus: és a dir, aquelles organitzacions que, a més de voluntaris, tenen un nombre important de persones en nòmina (per exemple Creu Roja) i les que no en tenen cap i treballen solament amb voluntaris (per exemple, Mans Unides o Intermón Oxfam, entre d'altres).

Un aspecte interessant és que entre les persones que treballen a les ONG són majoria les dones. El casos més evidents són les Dames de Meritxell –com el propi nom indica– i Mans Unides, que presenta solament dones. Tenen més capacitat de sacrifici que els homes? Són més aptes per al compromís? Són més conscients de les necessitats dels altres?

Caldria mencionar l'existència al nostre país de la Taula del voluntariat, impulsada principalment pel pare salesià Josep Maria Camprubí, que tenia per objectiu posar en contacte els voluntaris i donar a conèixer la feina que en aquest camp es podia fer al nostre país.

És notable també l'impuls que es va donar al voluntariat amb motiu dels Jocs del Petits Estats que van tenir lloc al nostre país el 2005. El Govern va donar suport al voluntariat i va fer una base de dades amb totes les ONG que treballaven al país

en els diferents àmbits, amb la finalitat de promoure el voluntariat, especialment entre els joves. Va ser decisiva la feina que va posar en marxa en Pere Guiu capitanejant aquesta iniciativa.

Treballar voluntàriament pels altres permet sortir d'un mateix i ser conscient de les moltes necessitats que té qui no gaudeix de les condicions de vida dignes, ja sigui en el primer o en el Tercer Món.

La varietat d'ONG permet cobrir les aspiracions de tots els voluntaris, perquè hi ha organitzacions que treballen exclusivament per les necessitats del nostre país, com les Dames de Meritxell, o bé que ho fan solament pels qui pateixen al sud, com Infants del Món o Intermón Oxfam. També es dóna el cas de les ONG que treballen aquí i a fora, per exemple Càritas o Creu Roja.

Quant a l'orientació o a les fonts de què es nodreixen les ONG, també hi ha varietat. N'hi ha que són laiques (Creu Roja, Unicef, Infants del Món), n'hi ha que són de l'Església catòlica (Càritas, Mans Unides) i n'hi ha que són mixtes, com Intermón Oxfam, que va ser durant molts anys dels jesuïtes, que a partir dels anys vuitanta van deixar pas als laics, que ara dirigeixen l'ONG). També són diverses les motivacions que porten les persones a participar en una ONG; l'altruisme de les laiques i la caritat (amor) cristiana de les confessionals.

2. Les organitzacions no governamentals

Amb aquest nom tan neutre es denomina tot grup de persones que treballen de forma organitzada i legalitzada, i que estructurin una organització que no pretén el lucre, ans al contrari, la recaptació de fons, públics i privats, per tal de destinar-los a causes que tenen a veure amb els drets humans, la salut, l'alimentació, l'educació, la promoció cultural, les condicions de vida dignes dels ciutadans que malviuen.

Malgrat que hom accepta el nom d'*organització no governamental* (ONG), em sembla pobre definir una organització pel que no és. No és governamental; per tant totes les organitzacions sorgides al marge dels governs són no governamentals. Així, una associació que defensi els animals també pot ser considerada una ONG. El nom, però, s'ha empleat per referir-se quasi exclusivament a les organitzacions que treballen en el camp de l'ajuda humanitària. Fóra més lògic, per tant, parlar d'organitzacions d'ajuda humanitària, d'associacions humanitàries, de grup de persones que tenen com a finalitat l'enaltiment de la persona humana lluitant contra les carències que la fan viure indignament, sense poder respondre al nom de persona.

2.1. Les ONGD

Són les ONG que a través de projectes de diferents tipus treballen pel desenvolupament de comunitats, especialment als països del sud, abans anomenat Tercer Món.

N'hi ha al nostre país diverses que formen part d'estructures supranacionals que s'hi han establert en diferents moments: Càritas el 1979, Creu Roja el 1980, Mans Unides el 1982, l'Unicef el 1994, Intermón Oxfam el 1995.

Els seus projectes es desenvolupen conjuntament amb l'organització internacional de la qual formen part, encara que tenen una relació més propera amb determinats països on treballen més directament (Mauritània, Equador, Haití, Rwanda, Cambodja, etcètera).

D'altres són exclusivament nacionals, no traspassen les nostres fronteres: Dames de Meritxell, el 1972, la degana de les ONG; Infants del Món, el 1999 en un primer moment, Muntanyencs per l'Himàlaia el 2002, etcètera.

2.2. La plataforma d'ONG d'ajuda humanitària d'Andorra

L'any 1989 es va constituir el nucli primitiu del que després seria una plataforma; es van reunir Càritas, Creu Roja, Dames de Meritexll i Mans Unides. L'any 1990 van rebre una subvenció col·lectiva per part del Govern. Posteriorment s'hi van afegir l'Unicef i Intermón Oxfam (1995), i finalment Infants del Món va entrar a formar part de la Plataforma d'ajuda humanitària de les ONG d'Andorra.

La finalitat va ser unir esforços davant les emergències produïdes per catàstrofes naturals o per l'actuació de l'home. Quan es presenta una situació d'aquest tipus treballen totes plegades per tal que l'impacte en la societat andorrana sigui més gran i la recaptació de fons més eficaç. Aquestes emergències tenen una durada limitada i els fons recaptats són enviats al lloc corresponent per aquelles ONG que tenen presència a la zona afectada. D'aquesta manera es pot fer arribar ajuda humanitària a tot el món, directament a través d'aquestes ONG que hi treballen. Els fons enviats no són lliurats a cap govern o a d'altres organitzacions, sinó que són gestionats per les mateixes ONG sobre el terreny.

La plataforma manté reunions periòdiques i quan apareix una emergència es planifica la feina conjunta per cobrir totes les necessitats que aquest tipus de situacions demanen: informació a través dels mitjans de comunicació, actes de recaptació, petició de col·laboració a entitats públiques i privades, publicitat, etcètera.

A través de la Plataforma el nostre país pot participar en l'ajuda humanitària internacional que tots els països organitzen quan es presenta una emergència.

El cas més significatiu va ser el del tsunami que va afectar el sud-est asiàtic el 25 de desembre del 2004. La magnitud de la catàstrofe, la feina portada a terme per la Plataforma, les iniciatives d'altres entitats i la resposta ciutadana van permetre obtenir una recaptació com mai abans no s'havia donat. Es va arribar a 700.000 euros, que en aquell moment van suposar una mitjana de 9 euros per habitant, una proporció no assolida probablement en cap altre país del món.

La presidència d'aquesta Plataforma té una durada d'un any i és rotativa entre aquelles ONG que tenen presència a tot el món, és a dir: Càritas, Creu Roja, Intermón Oxfam i l'Unicef.

Ha estat una reivindicació constant de les ONG de la Plataforma l'assoliment del 0,7 en ajuda al desenvolupament als països del Tercer Món. Aquesta fita, no assolida encara pel nostre país, representaria un salt qualitatiu en la nostra presència a l'exterior. Andorra podria estar entre els poquíssims països que donen el 0,7 del PIB per cobrir les necessitats dels països del sud. No ha estat entre les prioritats dels diferents governs del nostre país. Tot i atendre periòdicament les peticions de subvencions a projectes de les diferents ONG, no hi ha hagut fins ara una clara voluntat d'arribar a aquest llindar, que permetria el desenvolupament dels més pobres. Amb un esforç per part del Govern, que no caldria que fos extraordinari sinó progressiu, podríem arribar a aquesta xifra i entrar a formar part del club de donants solidaris amb majúscules. Fóra una aposta progressista que ens permetria parlar als fòrums internacionals amb una autoritat moral basada en la nostra tradició de pau, en una actitud d'acolliment històrica i en uns fets: la donació del 0,7, que reforçaria la nostra posició internacional.

2.3. Altres ONG

Hi ha associacions que són exemples d'iniciatives personals. En un moment determinat una persona ha tingut l'empenta per posar en marxa una entitat que cobrés les necessitats d'un sector determinat de la societat andorrana i a la vegada ha tingut la capacitat de crear una xarxa de voluntaris que l'anés fent seva. A continuació quatre exemples que palesen la diversitat i la riquesa de la societat andorrana en l'associacionisme i el voluntariat, la força dels ciutadans que amb les seves iniciatives són capaços de mobilitzar i conscienciar la societat andorrana.

2.3.1. AINA: el voluntariat a través de les colònies.

El 1976 mossèn Ramon Rossell (mossèn Ramon de Canillo) va posar en marxa les colònies d'AINA. Des de llavors centenars de joves del país han exercit la seva tasca voluntària tenint cura dels infants en diferents moments de l'any. AINA ha estat una oportunitat per als joves. Han pogut exercir el seu voluntariat en aquesta casa de colònies que ha acollit sempre tothom incondicionalment.

2.3.2. Associació de Voluntaris Nostra Senyora de Meritxell: el voluntariat d'atenció als malalts.

Aquesta associació, creada el 1998 per la Marisa Abad, permet als voluntaris dedicar el seu temps acompanyant i atenent els malalts internats a l'hospital, especialment els qui estan sols o els qui tenen problemes psicològics.

2.3.3. Associació d'Amics Solidaris amb el Poble sahrauí (Adsaps): el voluntariat d'acollida a les llars andorranes.

Exemple de col·laboració amb un poble determinat, el sahrauí, aquesta associació permet a unes famílies obrir casa seva durant unes setmanes a nens sahrauís que viuen en condicions extremes durant tot l'any i que a l'estiu poden compartir el seu dia a dia amb les famílies andorranes que els acullen.

2.3.4. Muntanyencs per l'Himàlaia: voluntariat i alpinisme.

El 2002 l'Oriol Ribas posa en marxa aquesta iniciativa que permet als alpinistes dedicar part del seu temps també al desenvolupament dels desfavorits en els pobles de les muntanyes de l'Himàlaia.

2.3.5. Altres associacions: la força de la diversitat.

Hi ha moltes altres associacions que tenen el seu camp d'actuació en altres vessants, com ara la natura (ADN, Apapma), la cultura (SAC, Cercle de les Arts i de les Lletres, diferents cases culturals, el cineclub...), la música (corals, els Petits Cantors, Amics dels Orgues, agrupacions sardanistes, esbarts), els malalts i minusvàlids (Amida, Afmma, Amare...), les dones (ADA, ADMA), la gent gran, les germandats, la gent jove (VOLS, Voluntaris pel Tercer Món), etcètera.

3. Un cas concret, IO: desenvolupament, emergències, comerç just, campanyes

Des del 1956 Intermón Oxfam (IO) ha recorregut un camí sempre marcat per la seva vocació de contribuir a formar un món més just i sense pobresa, on totes les persones puguin viure dignament i gaudir dels seus drets socials i econòmics.

Perquè són persones que creuen en la justícia, en la solidaritat i en la pau treballen per canviar el món. Per això, actuen d'una manera integral: cooperen en més de 500 programes de desenvolupament en més de 50 països d'Àfrica, Amèrica i Àsia; treballen en emergències, fomenten el comerç just i promouen diferents campanyes de sensibilització que tenen per objectiu la mobilització social.

Sumen el seu esforç al de les altres 13 ONG d'Oxfam Internacional per aconseguir una millor eficàcia en la seva tasca.

Missió

Intermón Oxfam són persones que lluiten amb i per les poblacions desfavorides, que formen part d'un ampli moviment global, amb l'objectiu d'eradicar la injustícia i la pobresa, i per aconseguir que tots els éssers humans puguin exercir plenament els seus drets i gaudir d'una vida digna.

Visió

Com a organització, confirma l'aposta per les persones i la coherència entre acció i compromís ètic com els eixos bàsics que orienten el seu desenvolupament i creixement. Entenen que faran una contribució valuosa per construir un món més just si aconseguixen:

Oferir una resposta integral al repte de la pobresa, treballant de forma cohesionada en els quatre àmbits que constitueixen els seus senyals d'identitat: cooperació per al desenvolupament, acció humanitària, comerç just, mobilització social i campanyes i educació en valors. Entenen que solament connectant allò local amb allò global a través d'aquesta visió integradora poden generar canvis efectius que garanteixin els drets bàsics de les persones.

Contribuir de manera significativa al moviment global per la justícia social, com a membres actius d'Oxfam Internacional, capaços de fer aportacions al desenvolupament de la confederació i de contribuir a impulsar iniciatives transformadores per la justícia i contra la pobresa.

Integrar la diversitat de veus i aportacions dels qui formen IO i d'aquells amb qui treballen. Per això es doten de mecanismes de participació tant de l'equip operatiu estable com de la base social que els dóna suport. La seva reflexió i la seva acció integren de forma eficaç la veu dels destinataris dels seus programes i dels seus aliats. Donen especial prioritat a aconseguir –internament i externament– l'equitat de gènere, perquè entenen que la participació social i política de les dones és una exigència inexcusable de qualsevol estratègia contra la pobresa.

Avançar en la qualitat dels programes, potenciant la seva professionalització i sent una organització cada dia més eficaç i eficient, ben gestionada, orientada als resultats i transparent. Aposten per ser una organització responsable, flexible, capaç d'aportar innovacions i d'integrar nous aprenentatges, i compromesa a retre comptes amb la societat.

Treballar amb rigor i passió, generant entusiasme envers la seva missió, per tal que les seves propostes puguin ser un referent per a un nombre cada dia més gran de persones. Volen incrementar la seva capacitat d'influència social i política per fer-ne un instrument que els ajudi a actuar de manera efectiva com a motor de canvi. Tot això perquè se senten solidaris i els indignen la pobresa i la injustícia.

Valors

Les dones i els homes que formen Intermón Oxfam comparteixen una sèrie de valors que els identifiquen com a membres actius d'aquesta organització i els ajuden a avançar per aconseguir la missió que s'han proposat i construir el món a què aspiren.

Creuen en la *justícia*, que entenen com el reconeixement i la creació, a escala universal, de les condicions que permetin a totes les persones el ple exercici de tots i cadascun dels drets humans. Justícia és la posada en valor de l'individu –de cada ésser humà i de les seves capacitats– en un marc d'equitat col·lectiva.

Defensen la *dignitat humana* com un valor inherent a totes i cadascuna de les persones, que els confereix el dret inalienable de viure en llibertat i en unes condicions adequades per desenvolupar-se, com a individus i membres de la seva comunitat, en totes les dimensions de l'ésser humà.

Creuen en la *solidaritat*, que fa que se sentin responsables de la situació dels seus semblants –especialment dels més vulnerables i desfavorits– i que els impulsa a actuar, i a moure els altres a l'acció per posar fi a les situacions d'injustícia.

Declaren el seu *compromís* amb les persones i la causa de la justícia, perquè tenen la convicció que la continuïtat i la força de les seves accions transformado-

res són el resultat de la responsabilitat que assumeixen i de la profunditat de les seves conviccions.

Finalment, i com a conseqüència de tot això, busquen la *coherència* perquè la seva capacitat per canviar la vida de les persones que pateixen serà més gran si les seves accions i declaracions s'ajusten a les seves conviccions. Aspiren a creure en allò que fan, a fer allò que diuen i a dir allò que creuen, tant dins com fora de l'organització.

En mig segle de vida no només han estat testimonis de la història sinó que també han contribuït a canviar petites històries quotidianes. Han crescut; així com el món ha crescut en habitants, la solidaritat ha crescut en partidaris. Han canviat la seva manera de cooperar amb els més desfavorits i han evolucionat perquè la seva feina beneficiï cada vegada més persones. Se senten orgullosos d'aquests cinquanta anys de caminada i de les fites que, any rere any, han anat sumant.

1956-1964: de les missions a la realitat de la pobresa

L'11 d'agost de 1956 neix el Secretariat de Missions i Propaganda, de la Companyia de Jesús, al servei dels missioners enviats a Bolívia, el Paraguai i l'Índia. Encara que al principi els projectes d'ajuda eren de caràcter religiós i d'assistència, al final d'aquest període la institució realitza un canvi d'orientació. Es prioritza la tasca de suport econòmic i social a les població del sud.

1965-1972: l'Àfrica en l'horitzó

La institució segueix sent de caràcter assistencial, encara que amb un clar enfocament cap a la denúncia i la defensa de la justícia. Es comença a treballar a l'Àfrica i en projectes d'educació formal, principalment. Es canvia el nom a Missió i Desenvolupament, ja que "La missió no pot oblidar en cap moment el desenvolupament".

1973-1986: de Missió i Desenvolupament a Fundació Intermón

La filosofia de treball canvia buscant que els beneficiaris participin directament en el propi desenvolupament. Els projectes en els quals es treballa donen prioritat a la promoció indígena, l'educació popular i la salut, i es potencia el treball amb altres ONG. Missió i Desenvolupament canvia el nom pel d'Intermón i perd la filiació religiosa per convertir-se en una fundació independent.

1987-1996: l'expansió

Intermón expandeix la seva actuació i treballa ara en 28 països de tres continents. S'obren seus en altres ciutats del territori espanyol i s'impulsen les accions educatives i campanyes temàtiques de mobilització i sensibilització. L'any 1992 es comença a treballar en l'àmbit del comerç just, amb projectes sobre el terreny i botigues per comercialitzar aquests productes.

El març del 1995, Josep Escalé, company d'estudis i amic d'Ignasi Carreras, en aquell moment director general d'Intermón, forma un grup de deu persones i es constitueix així la secció andorrana d'Intermón.

Actualment aplega un equip de quinze membres, tots voluntaris, que planifiquen l'any i organitzen les diferents activitats encaminades a la lluita contra la pobresa. La seu es troba a Ciutat de Valls, en uns locals proporcionats gratuïtament per un soci fundador. El fet de ser un comitè integrat exclusivament per voluntaris permet dedicar tota la captació de fons, tant públics com privats, als projectes als quals es destinen els diners recaptats. Un dels aspectes als quals IO dedica molta atenció és el comerç just. La venda de productes del sud pagats a un preu just s'atén gràcies a la botiga Món Just que, malgrat no ser d'Intermón, ven majoritàriament els seus productes, amb la qual cosa ofereix la possibilitat als ciutadans andorrans de fer un consum solidari.

1997-2006: la globalització. D'Intermón a Intermón Oxfam

Intermón s'uneix a Oxfam Internacional i durant aquests anys creixen les actuacions en l'àmbit de l'ajuda humanitària i de les campanyes globals de mobilització social. Gràcies als 240.000 socis i sòcies i col·laboradors d'Intermón Oxfam, l'any 2006 va commemorar el 50è aniversari.

César Garcia i Bernardo

Llicenciat en filosofia i lletres i professor, president d'Intermón Oxfam i de la plataforma d'ONG d'Andorra